

„Mostanra érett meg bennem az a hang, amivel már el tudom mondani, mi a problémám azzal, ahogyan élünk”

**Nádasdi Éva interjúja Gyurkovics Virággal gyerekkorról,
útkeresésről, oknyomozásról**

N. É.: Milyen volt Szabadkán felnőni?

GY. V.: A gyerekkorom nagyjából úgy nézett ki, hogy szinte mindig apukámra voltam bízva. Módszertanos tanár volt a Tanítóképzőn, világéletében mindenki előre köszönt neki az utcán, és mivel rengeteg helyre elkísértem, nagyon sok emberrel találkoztam. Amikor hozzánk közeli művésztelepekre ment, mindig vitt magával minket, engem és a két nővéremet. Ennek köszönhetően sok mindenkit megismertem a város művész szcénájából. Belenőttem ebbe a városba.

N. É.: Édesapád, Gyurkovics Hunor festőművészként is tevékenykedett a tanítás mellett. Milyen hatással volt a gyerekkorodra az ő művészeti munkássága, esetleg ösztönzött arra, hogy te is képzőművészettel foglalkozz a jövőben?

GY. V.: Ma azt mondanánk, hogy a szüleim liberális nevelésben részesítettek bennünket. Elvárták azt, hogy teljesítsünk az iskolában, de egyébként nem igazán szóltak bele abba, hogy mivel foglalkozunk. Nyilván az volt az alapvető délutáni foglalatosság, hogy az asztalhoz ülve együtt alkottunk. Ezek az eszközök a mindennapjaink része voltak, de apukám

soha nem akart minket a képzőművészet felé orientálni. Sőt egy kicsit le is akart minket beszélni róla. Ő maga is nehézkesen tudta megélni a művészetét, a pedagógia meglehetősen kiszigerelte. Emellett úgy látta, hogy a művészetből különben sem lehet tisztességesen, normálisan megélni, ahogyan azt az ember szeretné, vagy amit a gyerekek kívánnak. A legidősebb nővérem később mégis divattervezést akart tanulni, a másik nővérem pedig ugyan földrajz szakon végzett, de végül cipőtervező lett, úgyhogy a művészi véna náluk is megjelent valamilyen szinten.

Nálam ez egészen másként történt. Én leginkább az agyagozásban találtam rá önmagamra. A perfekcionizmusom, ami az életem szinte minden területén megjelenik, az alkotásban csillapíthatatlan türelmetlenség formájában nyilvánul meg. Ha azt látom, hogy ez nem az a kép, amit látni akarok, de nem tudom megcsinálni, az nagyon ki tud borítani. Az agyag viszont egy olyan matéria, amit tényleg addig formálhatsz, ameddig nem érzed tökéletesnek, a végtelenségig változtathatsz rajta. A másik terület, ami érdekel, a művészetről való értekezés. Úgy érzem, apukámnak és azoknak a közegeknek köszönhetően, ahová ő elvitt, megtanultam megérteni a vizualitás nyelvét, és mások számára is „emészthető” módon írni és beszélni a művészeti alkotásokról.

N. É.: 1987-ben születél, '91-ben már kirobbant a Délszláv háború, így már sajnos nagyon korán megtapasztalhattad, milyen egy háborúval sújtott országban élni. Hogyan hatottak ezek az idők a későbbi gyerekkorodra és a családotodra?

GY.V.: A háború nagyon érezte a hatását a családonkban belül. Apukám ugyanis Horvátországból származik. A családjának egy része Horvátországban, Rétfaluban élt, de a többi horvát településen is szinte mindenhol voltak rokonok. Mivel ez a szlavóniai rész kifejezetten céltáblája volt a háborús ütközeteknek, apukám folyton a híreket hallgatta, aggódott a családonk miatt. Később a nagymamám és a nagynéném egy időre Szabadkára költözött, amikor már teljesen bizonytalanná vált, hogyan lehet majd ott megélni, egyáltalán mi fog történni az ott lakókkal. Úgyhogy a gyerekkoromnak az első szakaszában meglehetősen érzékeltem a háborút, félttem is tőle. Félttem attól, hogy apámat behívják a katonaságba, hogy el kell mennie a háborúba, hogy nem jön haza, és attól, mi lesz a

családommal, mi lesz ezen a területen, ahol mi vagyunk. Ezek a gondolatok belemásztak az én kis gyerek fejembe.

Mindemellett természetesen, hogyan másoknak, úgy nekünk sem volt pénzünk. Még most sem értem, hogyan működhetett egyáltalán ez az ország akkoriban. Emberek nem kaptak fizetést, vagy ha kaptak, de nem váltották át még aznap márkára, akkor délután már semmit sem ért a pénzük. A boltban nem lehetett tejet, kenyeret kapni, csak ha volt hozzá bónod.

Nekünk mondjuk nem kellett akkora mértékben nélkülöznünk, mint másoknak, mivel az anyukám felőli nagymamámtól rendszeresen kaptunk tojást, húst és élelmiszert. Viszont sokszor úgy éreztem, megvonnak tőlem olyan dolgokat, amiket egy gyerek szeretne, mint például ajándékokat, játékokat vagy egyéb gyerekkorhoz kötődő élményeket. Tehát nagymértékű takarékosági szempontok mentén kellett felnőnem. Erre vezethető vissza, hogy az anyagi függetlenség nagyon fontos lett számomra, hogy önmagamat el tudjam látni, hogy meg tudjam magamnak teremteni azt az alapvető egzisztenciát, amire szükségem van. Emiatt minimálisra csökkentettem a szükségleteimet, így szinte már a jég hátán is meg tudok élni.

N. É.: Nem gondolkozott el azon a családot, hogy elhagyja Szerbiát?

GY. V.: Nem emlékszem, hogy ez valaha is szóba került volna. Az igen, hogy a legidősebb nővérem, mikor a '99-es bombázások megkezdődtek, egy magyarországi iskolában tanuljon tovább, de hogy elmenjünk innen, arra tényleg nem emlékszem.

A bombázások egyébként egy másik történelmi időszak volt, akkor már tizenkét éves voltam. Az is egy érdekes periódusa volt a háborúnak. Azért, hogy Szerbia abbahagyja a koszovói agressziót, elkezdték bombázni Észak-Szerbiát, beleértve Vajdaságot és Szabadkát is. A Palicsi-tóba is beleesett egy bomba, azóta se tudjuk, hogy mi van vele. De azon a környéken, ahol gyerekként laktam, onnan pár száz méterre is leesett egy bomba. Valami csodával határos módon senki nem sérült meg, de akkor nekem tizenkét évesen hirtelen fel kellett nőnem.

N. É.: És akkor ott voltál azon a napon Szabadkán, mentél az iskolába és elkezdtek bombák záporozni az égből, vagy te hogyan emlékszel ezekre az eseményekre?

GY. V.: Nem mentünk iskolába, a folyamatos bombariadók miatt mindenkinek megadták az ötösöket és lezárták az évet.

Akkoriban az egész nyarunkat a pincében töltöttük. Szinte mindennap, estétől egészen reggelig bombariadó volt, néha még nappal is. Az egyik szomszédasszony, aki fölöttünk, a legfelső emeleten lakott a lányával, leköltözött velünk, gyerekekkel a pincébe. Minden este velük kártyáztunk, buliztunk, tehát nekünk ez igazából elég szórakoztató időszak volt.

Az egész nyarunk arról szólt, hogy reggel bombariadó, este bombariadó, a kettő között pedig a Palicsi úton bicikliztünk, mert mind a négy sáv le volt zárva, autók nem közlekedhettek. Tényleg, most jut eszembe, egyszer gyerekként mentem a zeneiskolába, ültem az autóbuszon a kis hangszeremmel, a hegedűvel, és vagy húsz tank jött velünk szemben. Nagyon félelmetes élmény volt. Szerintem azok a nehéz helyzetek, amelyeket később az iskolában éltem meg, mind ezek miatt voltak. Ezért is tartom iszonyatosan rémisztőnek azt, ami most Ukrajnában zajlik. Miért van erre szükség a huszonegyedik században? Miért kell? Az, hogy a ballépésekkel teli huszadik században mindez megtörténhetett, az egy dolog, de hogy ma miért kell ezen egy gyereknek átesnie, hogy miért kell ezeken a traumákon még mindig valakinek átesnie, számomra ez felfoghatatlan. És ne legyenek illúzióink, már most generációk életét teték tönkre.

N. É.: Sokat hallani arról, hogy akkoriban szinte mindennaposak voltak a magyar közösséget ért támadások. Környezetekben mennyire érzékelted ezeket az atrocitásokat?

GY. V.: Igen, a félelem, hogy esetleg ez a régió is önállósodni szeretne, el akarna szakadni Szerbiától, valóban érezte a hatását. Az iskolában még nem tapasztaltam ilyen atrocitásokat, középiskolás koromban már igen. Többször előfordult, hogy az utcán magyarul beszélgettünk néhány másik társammal és vagy összesúgtak a hátunk mögött, vagy ránk förmedtek, hogy ne beszéljünk magyarul. A szerbek mindig több fős csoportokban mászkáltak, tehát az a nyers erő, ami velük volt, nagyon ijesztő tudott lenni. Több barátomat bántalmazták is. Emlékszem, egy Koszovóval kapcsolatos tüntetésre az egész iskolám kivonult a Belgrádi útra. Sétáltam velük egy ideig, majd a kórháznál lefordultam, mert a ba-

rátom éppen bent feküdt a sürgősségin. Őt nagyon csúnyán elverték, arccsonttöréssel, agyrázkódással, nyolc napon túl gyógyuló sérülésekkel szállították a kórházba. Azt az ügyet bíróságra is vitték, ahol bebizonyították, hogy ez nem csak egy fiatal fiúk közötti stikli volt, hanem konkrétan nemzeti alapú gyűlölet-bűncselekményről van szó.

Olyan is történt, hogy vagy négyen-öten sétáltunk a korzón, amikor egy nagyobb szerb csapat ránk támadt, amiért magyarul beszélünk az utcán, és felszólítottak minket, hogy fejezzük be, mert különben „fizikai” következményei lesznek. Mi futni kezdtünk, és mikor hátranéztem, az akkori barátomnak a húga lazán sétált tovább, nem ijedt meg tőlük. Az egyik fiú lökdödni kezdte, mert fölbosszantotta, hogy nem ijedt meg. A lány pedig visszavágott, hogy *mi van, most meg fogsz ütni?* A srác erre elszégyellte magát, és a társaságával együtt továbbállt.

Esetenként el lehetett kerülni, hogy megtörténjen a baj, de sokszor nem lehetett megúszni. Olyan is volt, hogy a barátaim elszaladtak a rendőrségre segítséget kérni, mire a rendőrök azt mondták, hogy majd ha szerbül is el tudják mondani, mi a bajuk, akkor segítenek.

N. É.: A szerb állam fellépett a magyarokat ért atrocitások ellen, vagy pont hogy inkább tovább szankcionálta a magyar közösségeket?

GY. V.: Én inkább azt mondanám, hogy ez a türelmetlenség mindenhol érződött. A rendszer nem támogatta ezt az elnyomást, ugyanakkor nem is ellenezte. Egy amolyan hallgatólagos jóváhagyás volt ebben. Igazából csak a 2010-es évek közepén változott meg a közhangulat. Szinte biztos vagyok benne, hogy a szerb és a magyar kormány javuló kapcsolatai is közrejátszottak ebben. Attól kezdve, hogy a nyilvános kommunikációban egymást mint barátokat említették, ez az ellenséges közhangulat kezdett lecsillapodni.

A másik oka az enyhülésnek, véleményem szerint, a kettős állampolgárság bevezetése volt. Az Európai Unió magyar útlevél hatalmas értékkel bírt akkoriban a szerbek körében. Rengeteg olyan szerb, akinek mondjuk a családfájában valahol volt egy nagymama, egy nagypapa, akiről tudta igazolni, hogy magyar, az megkaphatta a kettős állampolgárságot. A magyar állampolgárság másik feltétele, hogy az egyén beszélje a nyelvet. Emiatt nagyon sokan félretették a korábbi aggályukat, és elkezdtek

magyarul tanulni, újratanulni vagy egyébként is tudtak, csak nem akartak vagy nem mertek magyarul megszólalni.

N. É.: Pozitívként értékeled a kettős állampolgárság intézményét?

GY. V.: A vajdasági magyarság már a '90-es években kezdte igényelni a kettős állampolgárságot. Ennek oka elsősorban az volt, hogy így próbálták volna megúszni azt, hogy a magyar gyerekeket elvigyék katonának, a magyar állam viszont ezt nem akarta megadni, pedig akkor még lett volna értelme.

Tehát belőlem kettős érzéseket vált ki ez a dolog. Az érzelmi töltetét nem lehet elvitatni, a nemzeti identitásunkat meghatározó, fontos intézmény, de azt is látni kell, hogy ennek következtében annyira tönkretették itt a közéletet, hogy az emberek nagy részének egyszerűen már nem opció többé a Vajdaságban élni.

A 2022-es népszámlálás adatai alapján a tizenegy évvel korábbi felmérés óta hetvenezer magyar hagyta el a Vajdaságot, kétszázötvenezer magyar helyett papíron mára csupán száznolcvanezer él jelenleg is a Vajdaságban. Emiatt gondolom, hogy szerintem kontraproduktív volt a kettős állampolgárság. Nem azt akarom mondani, hogy az elvándorlásnak csupán ez az oka, de azzal, hogy az emberek kezében van egy Európai Unió útlevél, amivel gyakorlatilag bárhova mehetnek, sokan el sem gondolkodnak azon, hogy itt maradjanak.

N. É.: Visszatérve az életed fő állomásaihoz: elmentél gimnáziumba, megtámadták a barátodat, aztán úgy döntöttél, hogy belépsz a Hatvannégy Vármegye Ifjúsági Mozgalomba, ami ma egy elég erősen radikális csoportosulásként van számontartva. Miért léptél be a szervezetbe? Mik voltak a célkitűzéseitek akkoriban?

GY. V.: Én nem akkor léptem be a Hatvannégy Vármegye Ifjúsági Mozgalomba, amikor a barátomat megverték, már előtte is a tagja voltam. Még harmadikos gimnazista voltam, amikor megismerkedtem vele, és az ő hatására léptem be.

A gimnázium első éve volt az én lázadó korszakom, folyamatosan lógtam, be se jártam az iskolába. Nem szerettem, ha kivételeznek velem, mert az apám módszertanos tanár. Sokszor voltam pozitívan diszkriminálva, ez ellen próbáltam lázadni a gimnáziumi éveim alatt. A harmadik

évemben már inkább hasznosnak akartam érezni magam. Mondhatnám akár azt is, hogy a szervezetben való munkám egyfajta vezeklés volt a sokéves lógás és lázadás miatt. Ugyanakkor abban az időben igen erőteljesen érzékeltették, hogy a magyarok nemkívánatosak errefelé. Úgy éreztem, hogy a szerb hatalom elnyomó velünk, a magyar kisebbséggel szemben, és úgy döntöttem, aktívan fel szeretnék lépni ez ellen. Ezért lettem a mozgalom tagja.

Ez a szervezet nagyon fontos volt számomra, azt éreztem, végre találtam egy hozzám hasonlóan gondolkodó és érző közösséget, ami felé bizalommal fordulhatok.

Több koncertet szerveztünk, koszorúztunk. A legnagyobb élmény pedig az volt számunkra, amikor a magyarverések legkritikusabb időszakában a Népkörben levetíthettük a *Trianon* című filmet, ami után a színpadra felállva elénekelhettük a *Himnusz*t. Erre az eseményre a mai napig büszke vagyok. Mi soha nem verekedtünk, de soha nem is kezdeményeztük azt. A mi részünkről nem volt semmiféle olyan agresszív cselekedet, amivel ma a vármegyéseket azonosítják.

Ma a magyar kormányban lévő politikai vezetők és a NER bizonyos tekintetben ugyanolyan elnyomók, mint akkoriban a szerbek voltak. Ez a szervezet ma már nem arról szól, hogy megvédjük a kisebbséget az asszimilációtól, vagy a nemzeti alapon elkövetett bűncselekményektől, hanem arról, hogy tevékenységükkel politikai pontokat szerezzenek, így én már nem tudok ezzel a nézőponttal azonosulni.

A másik dolog pedig az, hogy az évek során változott a véleményem ezzel kapcsolatban. 2009-ben kezdtem el kulturális tudósítónak dolgozni, ami azt jelentette, hogy minden színházi előadáson, koncerten és könyvbemutatón ott voltam, rengeteg emberrel találkoztam, szerbekkel, magyarokkal, külföldiekkel egyaránt. Elkezdtem utazni, és bár lehet, bagatellül hangzik, de azok után, hogy megismertem a társadalomnak azt a normális részét, aki akármilyen nyelven beszél, akkor is normális, onnantól kezdve már nem hagyja el a számat olyan mondat, hogy mi magyarok mennyire kiemelkedőek vagyunk Európában. Úgy látom, hogy ugyanolyan értékes ember az is, aki más nyelven beszél, vagy az, aki máshol él a világban.

N. É.: 2007 után elhagytad a mozgalmat, és elmentél egyetemre.

GY. V.: Igen, 2007-ben elkezdtem az egyetemem, mondjuk előtte kihagytam egy évet, mert Magyarországra akartam menni kommunikáció szakra. Nem tudom, sikerült-e volna, lekéstem a jelentkezésről. A gimnázium után viszont féltem attól, hogy ha most nem megyek tovább, akkor később már nem lesz lehetőségem. Úgyhogy leültem a szüleimmel, és együtt megnéztük, mit tudok kihozni ebből a helyzetből. Végül a szabadkai Tanítóképzőre iratkoztam be, tanító szakra.

Közben anyukám kinézett nekem egy újságíró tanfolyamot, így párhuzamosan csináltam a kettő képzést. Hétfőtől péntekig egyetemre jártam, szombaton hajnalban pedig mentem Újvidékre. Egy évvel később már láttam azt, hogy mennyi mindent nem tudok, úgyhogy folyamatosan tanultam, képeztem magam annak érdekében, hogy megszólalhassak és releváns véleményt fogalmazhassak meg különböző dolgokkal kapcsolatban.

N. É.: Tudtad, hogy miért is akarsz újságírással foglalkozni, vagy ez csak így jött?

GY. V.: Ez számomra egy nagyon tudatos döntés volt. Gimnazista voltam, amikor bejelentették, hogy lebontják a színházat, és úgy éreztem, ennek nem így kellene történnie. Egy nagyon alapos revitalizálásra volt szüksége annak az épületnek, és én biztos voltam abban, hogy meg lehetett volna menteni, ha a szándék is az lett volna. A lebontást nagyon nem tartottam helyénvalónak. Azok az újságcikkek, amelyek akkoriban születtek, azok sem győztek meg arról, hogy valóban ez volt a jó döntés, nem voltak elég szókimondóak. És akkor azt mondtam magamnak, ha senki nem írja meg, akkor majd én. Ebből a nagyon dacos hozzáállásomból született meg a gondolatcsíra, hogy márpedig én újságíró leszek.

N. É.: Milyen kihívásokkal néztél szembe kezdőként?

GY. V.: A *Vajdaság* MÁ-nál kezdtem tudósítóként, még egyetemistaként. Este elmentem a rendezvényre, aztán még éjszaka vagy reggel megírtam róla a cikket. Olyan eset is volt, hogy ellógtam az óráimat és inkább sajtótájékoztatóra mentem vagy lyukas órákon írtam meg a tudósításokat. A *VajMÁ*nál bedobtak a mély vízbe, de az igyekezetemhez az is hozzájárult, hogy akkor még bizonytalan voltam a munkám minőségében. Emi-

att arra törekedtem, hogy tudósításaimat a tényekre szorítkozva írjam meg. Később viszont már kezdtem belevinni a saját hangomat is. Azzal, hogy szinte minden kulturális rendezvényre eljártam, beleszóppentem a városnak ebbe a bohém életébe, ami akkoriban egy nagyon érdekes és izgalmas világa volt Szabadkának. Mindez nagyon sokat adott a személyiségemhez is.

N. É.: A VajMA után pedig jött a Hét Nap, ahol a művelődési rovat szerkesztőjeként tevékenykedtél.

GY. V.: Így igaz. 2012-ben kerültem *Hét Naphoz* mint általános újságíró, két évvel később neveztek ki a művelődési rovat szerkesztőjének, miután az előző szerkesztő nyugdíjba vonult. Mindkét lapnál arra törekedtem, hogy a lehető legjobbat hozzam ki magamból, az írásaimból, az interjúalanyaimból és a mai napig, ha visszaolvasom egy-egy interjúmat, vagy akármelyik régebbi szövegemet, szinte egy sincs, amelyiket megtagadnám, mert valahol mindegyikből megpróbáltam a maximumot kihozni. Rovatszerkesztőként viszont már a lapom elkezdte erőteljesen kihasználni a maximalizmusomat, eléggé kiszigereltek, emiatt pedig magamat is túlterheltem. Amikor hetente nyolc oldalt írsz tele az azért eléggé megterhelő.

A végső pont az volt számomra, amikor 2016-ban nagyrészt politikai okokból leváltották a főszerkesztőnket. Történt ugyanis, hogy a VMSZ politikusai között nagy szakadás volt akkoriban, mivel a párton belül voltak olyan hangok, akik úgy vélték, a pártelnök mellett a tagok hangja elvész, véleményük nem számít a döntéshozatalban. A pártelnök dominanciáját kritizálókat kirúgták a pártból, ők alapították meg a Magyar Mozgalmat. Az MNT viszont, amelyik a kulturális autonómiánkat hivatott biztosítani, erőteljesen a VMSZ retorikáját szándékozott közvetíteni a vajdasági sajtóorgánumokon keresztül. Ennek hatására váltották le a főszerkesztőnket, ráadásul a szerkesztőségünkötől is elvették azon jogát, hogy új főszerkesztőt választhasson.

N. É.: Végül, gondolom, a VMSZ egyik emberét ültették az egykori főszerkesztő helyére.

GY. V.: Legalábbis egy számukra elfogadható személyt. Ez úgy nézett ki egyébként, hogy annak ellenére, hogy a szerkesztőségtől megvonták a

főszerkesztő választásának jogát, egy belső szavazást csináltunk azon az alapon, hogy akit nem választunk meg ezen a gyűlésen főszerkesztőnek, annak vissza kell vonnia az MNT-nek beadott pályázatát.

A posztra három ember pályázott a szerkesztőségéből: Tomek Viktor, az egykori főszerkesztő (akiről tudtuk, hogy esélytelen), Tóth Lívია és Talpai Lóránt. A többség Tóth Lívia-ra adta le a voksát. Egykori főszerkesztőnk vissza is mondta a pályázatát, Talpai Lóránt azonban végül értelmetlennek titulálta a szavazást, és az MNT-re bízta a döntést. Végül ő lett az új főszerkesztőnk.

Én még fél évig dolgoztam a lapnál. Talpai egyébként igyekezett egy nagyon apolitikus lapot létrehozni, ahol kínosan ügyelt arra, hogy ne foglaljon állást semmilyen ügyben, vagy ha mégis, akkor az mindenki számára elfogadható legyen.

Ezután változott meg minden. Nagyon le voltam terhelve, úgy éreztem, állandóan dolgozom, mégsem becsülik meg a munkámat, és hogy folyamatosan próbálnak valamivel gáncsoskodni. Mindennek tetejébe rovatszerkesztőként kevesebb volt a fizetésem, mint amikor még csak általános újságíróként dolgoztam a lapnak.

Ekkor már együtt működtettük a Klein House-t a barátommal. Mivel azt láttam, ott sokkal nagyobb haszna van a munkámnak, így felmondtam a *Hét Nap*-nál.

N. É.: Hogyan jött az ötlet, hogy Gyulai Zsolttal megnyitjátok a Klein House-t?
GY. V.: Valójában nem együtt kezdtük. Ő egy partnerrel fogott hozzá, aki menet közben kivált, vagyis lelépett. Zsoltnak nem volt lehetősége arra, hogy valaki mást alkalmazzon, sok munka hárult rá, és láttam rajta, hogy már nemigen bírja. Szóval így csöppentem ebbe bele.

Nagyon szerettem a Klein House-t csinálni, sok barátunknak adtunk ott helyet első szerelmekre, bulikra, megnyilvánulásokra. Megpróbáltam magam száz százalékig beletenni. Főleg én vittem a kommunikációt a programok alatt, és sok mindenben segítettem a szervezést. Rendeztünk kiállításokat, könyvbemutatókat, koncerteket, író-olvasó találkozókat. Persze Zsolt kapcsolati tőkéje is jelentősen hozzájárult ahhoz, hogy a hely azzá váljon, ami lett. Szerintem nagyon fontos gócpontja volt akkor a városnak, én meg örültem, hogy ehhez hozzá tudtam járulni.

Alapvetően mi borbár voltunk, de úgy gondoltuk, miért ne használnánk ki a teret arra, hogy lehetőséget adjunk másoknak. Nem azt mondom, hogy spontán volt, de nem is volt előre eltervezve, hogy belevágunk ebbe, én inkább csak belesodródtam, és nem bántam meg. Habár valahogy mindig éreztem, hogy nekem írnom kell.

N. É.: Négy év működés után, 2018-ban be kellett zárnotok. Tudnál mesélni ennek és az újrainitásnak a körülményeiről?

GY. V.: A hivatalos verzió az, hogy a tulaj nem hosszabbította meg a bérleti szerződésünket. Azért is voltunk Klein House, mert a Klein család házában kapott helyet ez a kulturális tér. Egy idő után viszont érzékeltek a tulaj részéről, hogy már nem vagyunk ott kívánatosak. Próbálkoztunk utána két különböző helyen is újrainyitni, de mind a kettő különböző okok miatt zátonyra futott. Végül, a Covid-járvány után, idén sikerült ténylegesen újrainyitnunk.

A mostani helyszín előző tulajdonosa ugyanis eldöntötte, hogy az év végével szeretné bezárni a cégét. Mi értesültünk erről, és gyorsan el kellett döntenünk, hogy akarunk-e élni a lehetőséggel. Úgy mértük fel a helyzetünket, hogy kicsit más profillal, de tudnánk újra csinálni.

Már az elején hangsúlyoztuk, hogy ne azt a helyet képzeljék el az emberek, ami egykor volt a Klein. A változtatásra azért volt szükség, mert nekünk már nem fér bele az, hogy feláldozzuk a magánéletünket, hogy rengeteg időt és energiát fordítsunk arra, hogy ellássuk a város kulturális intézményeinek munkáját.

Mindamellet, hogy sokat adott, sokat el is vett tőlünk az akkori Klein, de azért ezt elég nehéz mérlegre tenni. Szeretnénk egy kicsit stabilabb életemet teremteni magunknak, amire korábban tényleg nem volt lehetőségünk, vagy legalábbis nem abban a formában, ahogyan mi azt szerettük volna. Az önfenntartóbbá válásra szeretnénk fókuszálni.

A mostani Kleinban leginkább a boreladáson és a borkultúra terjesztésén van a hangsúly. Most ez egy ilyen kísérlet, meglátjuk, hogy fog bevalni.

N. É.: 2017-ben léptél ki a Hét Napból. 2023-ig, az Átlátszó Vajdaság megalapításáig eltelt időszakban nem volt egy állandó újság, aminek írhattál. Hogyan hatott ez rád? Mi történt ezekben az években az újságírói karriered terén?

GY. V.: Mikor felmondtam a *Hét Naphál*, már akkor az volt a fejemben, hogy megcsinálom az *Átlátszó Vajdaságot*. 2015 óta jártam képzésekre, főleg Budapestre, ahol több mentorral való dolgozás során megtanulhattam az oknyomozó újságírás fortélyait.

Az egyik legmeghatározóbb számomra a Becker Andrással való munka volt, ő akkoriban az *Átlátszónak* egyik kiváló újságírója volt. Amikor a vajdasági politikai színtérről beszéltem neki, hogy hogyan működnek itt a dolgok, hogyan sző át mindent ez a balkáni mentalitás, és mindez hogyan ér egybe a vajdasági magyar politikumnak a munkájával, akkor ő volt az egyetlen, aki tényleg érdeemben odafigyelt rám. Akkor éreztem először, hogy tényleg van értelme annak, hogy ezt a magyar olvasók elé tárjam, mert egész addig azt gondoltam, senkit sem érdekel. Az ő ötlete volt egyébként, hogy csináljam meg az *Átlátszó* vajdasági ágazatát.

Voltak olyan újságíró kollégák, barátok, akiket megkértem, hogy kooperáljanak velem. Először bele is mentek, de lassanként visszamondták a dolgot. Láttam, hogy az ő életük más, és hogy ez nem az ő történetük, hanem az enyém. Én pedig megjedtem, hogy ezt nem fogom tudni egyedül végigcsinálni, nem tudok majd megtölteni egy portált, és azt sem tudtam még akkor, hogyan építhetném fel ennek a szervezeti hátterét.

Emellett abban is bizonytalan voltam, hogy hogyan kell egyáltalán Szerbiában az oknyomozó újságírást művelni. Nem különbözik teljesen a magyarországitól, de azért itt Szerbiában más a struktúra, itt az adatigénylésekhez szerbül is tudni kell fogalmazni, képesnek kell lenni interjúkat lebonyolítani, tudni kell kínos kérdésekre válaszolni. Erre akkor még nem voltam felkészülve, úgyhogy el is engedtem az ötletet egy időre. Akkoriban simultam bele teljesen a Klein House-történetbe. Azt gondoltam, nincs annak helye, hogy most ezzel foglalkozzam. Később viszont, amikor már egy ideje el is feledtem az újságírást, olyan projektek jöttek velem szembe, amelyek újra ebbe az irányba tereltek.

Az egyik meghatározó a felvidéki *Dunsztnál* való munka volt számomra. Ők igazából egy Marina Abramović-kiállításról való tudósításra kértek fel, de mivel az csak fél év múlva volt esedékes, a szerkesztő azt mondta, ne álljak üresben, írjak nekik, ha van témám. És akkor elkezdtem újra írni.

A másik fontos állomás a belgrádi *KRIK* szerkesztőségének megkeresése volt. Ugyanis még valamikor korábban beadtam egy pályázatot az *Átlátszó Vajdaság* ötletével, amit bár elutasítottak, de az, aki a pályázatot elbírálta, megjegyezt engem. Abban nem bízott, hogy meg tudom csinálni a portált, de mint újságírót érdemesnek gondolt foglalkoztatni, ezért beajánlott a *KRIK*-nek.

A *KRIK* egy bűnügyi eseményekkel és korrupcióval foglalkozó portál Belgrádban, ahol egy nagyon erős oknyomozó újságíró csapattal dolgozhattam együtt. Ők kértek meg arra, hogy állítsam fel a szabadkai polgármester profilját.¹ A féléves feladat során azt kellett ellenőriznem, hogy ennek a vezetőnek a vagyonynyilatkozata mennyire felel meg a valóságnak. Ezután a Szerbiai Oknyomozó Újságíró Központtal (CINS) is együtt dolgoztam. Három hónapos képzés során írtam meg egy cikket² náluk egy mentor segítségével. Ezek a lehetőségek is hozzájárultak ahhoz, hogy ma már tudom azt, alapvetően hogyan kell Szerbiában ezeket a dolgokat üzni.

A portálom megalapítása előtt tavaly együtt dolgoztam az *Átlátszó Erdéllyel* is. Velük a 2022-es magyarországi országgyűlési választásokat, pontosabban annak külhoni vetületeit figyeltük meg oknyomozói szempontok alapján. Arra fókuszáltunk, hogyan befolyásolja a magyar kormány a határon túli választásokat. Ennek a projektmunkának az eredményeként született meg három cikkem. Az egyikben a Prosperitati Alapítvány által adott támogatásokról írtam.³ A témával már korábban is foglalkoztam, de abban az írásomban a legaktuálisabb eredményeket mutattam be. Aztán írtam egy médiaelemzést⁴ arról, hogy a Magyarországról érkező támogatások valóban nagyban befolyásolják a vajdasági sajtóorgánumokat annak érdekében, hogy a magyar kormány számára megfelelő narratívát közvetítsenek.

És akkor, amikor ezt befejeztük, április környékén⁵ fogalmazódott meg bennem, hogy továbbra is szükség van az oknyomozó újságírásra, megállja a helyét a Vajdaságban. Arra is rájöttem, hogy senki más nem fogja ellátni ezt a feladatot rajtam kívül. A budapesti *Átlátszó* szerkesztősége adott egy infrastruktúrát az induláshoz, velük együtt is szoktam pályázni, illetve az *Átlátszó Erdéllyel* is rendszeres kapcsolatot tartok.

N. É.: Egyelőre csak a te neved alatt jelentek meg cikkek az oldalon. Most egyedül viszed a szerkesztőséget, de vannak-e már esetleg jelentkezők vagy kezd már alakulni valamilyen alapgárda?

GY. V.: A februári indulás óta azt érzékelem, hogy szükségem volna egy kisegítő alkalmazottra, aki nem feltétlenül újságíró, inkább olyan valaki, aki az adminisztrációs részét viszi a dolgoknak. Aki esetleg elvégzi azokat az adatgyűjtéses munkákat, amik nekem rengeteg időmet vesznek el. Jó lenne például egy kis segítség a különféle adatbázisok megírásakor, vagy a különböző adatlekéréseknél. Találtam már erre egy megfelelő személyt, a kérdés csak az, milyen anyagi biztonságot tudnék adni neki. Addig, ameddig én egyedül dolgozom, csak saját magamért felelek. Megszoktam azt, hogy takarékosan élek, de ha már valakit felveszek, érte felelősséggel fogok tartozni, így ahhoz már kell egy stabilabb anyagi háttér. Most ennek megteremtésén fogok dolgozni, különböző pályázati támogatásokon keresztül.

Ami az újságírást illeti, szerénytelenül hangozhat, de tényleg nincs más. Alapvető dolgokat, mint a dokumentumok lekérését már nagyjából mindenki meg tudja csinálni, csinálják is sokan. Közérdekű adatigénylésekkel is élnék, de sok mindent nem tudnak még arról, hogyan lehetne az oknyomozói területen dolgozni. Például az adatújságírás, amit csinállok, itt még egy teljesen ismeretlen műfaj.

N. É.: Ebben a kezdeti időszakban hogyan találsz rá egy-egy témára, ügyre, amit érdemesnek tartasz kidolgozni és utánajárni?

GY. V.: Témából rengeteg van. Vannak olyanok, amelyekkel most kezdek foglalkozni, de olyanok is, amiket újságíróként már régóta figyelek, viszont régebben nem volt meg a kellő infrastruktúráram ahhoz, hogy ezeket kidolgozzam és publikáljam. Például a Prosperitati-támogatásokat, amiről elsőként jelentettem meg cikket az *Átlátszó Vajdaságon*, már évek óta figyelem.

Egy témát több szempontból is meg lehet világitani. De témára úgy is találhat az ember, ha rendszeresen figyeli a gazdasági társaságok nyilvántartását. A nyilvántartások alapján utána lehet nézni annak, hogy egy cég mely más cégekkel ápol üzleti kapcsolatokat, hogy mit lehet tudni arról a másik cégről, például vannak-e ingatlanok a nevéen. Aztán rákere-

sek, nyert-e valamilyen pályázatot. Ha azt látom, hogy nagyon sok pénzt nyert rajta, megnézem, mit kezdett vele. Lehet, hogy tisztességesen költik el, de ha az ellenkezőjével szembesülök, akkor elkezdem még jobban beleásni magam a témába. Ezek már olyan újságírói fortélyok, amiket tudok alkalmazni, és ezekből látom azt, hogy hol tart a dolog.

Fülesek is érkeznek, bár sokan nem tudnak különbséget tenni a közügy és a megbotránkoztató városi pletyka között. Történnék kirívó események, de ha annak nincs a közéletre hatása, ha nem a közpénznek a helytelen elköltéséről van szó, vagy visszaélésről, akkor nekem azzal nincs dolgom. Engem tényleg csak az érdekel, hogy ha valaki közfunkciót lát el, akkor azt a közfunkciót úgy lássa el, ahogyan kell.

N. É.: Milyen visszajelzéseket kaptál eddig az Átlátszó Vajdasággal kapcsolatban?

GY. V.: Ez is vegyes. Igazából elég sok támogató üzenetet, bátorítást kaptam. A cikkek szerb és angol nyelven való elérése, ahogyan azt beharangoztam, mulasztásaim közé tartozik. A fordításokkal rendszeresen le vagyok maradva, pont azért, mert egyedül vagyok. Ennek ellenére a szerb ismerőseim támogatóan viszonyulnak hozzám, mert véleményük szerint tényleg egy hiátust próbál betölteni az, hogy én kifejezetten a magyarok problematikájáról beszélek itt a Vajdaságban, de úgy, hogy nem akarom tovább ezt a gettót erősíteni.

N. É.: Hogy érted azt, hogy gettó?

GY. V.: A gettót arra értem, hogy a vajdasági magyarság alapvető tulajdonsága, hogy óvodától kezdve az általános, közép- és felsőoktatáson át a munkásévekig, majd a nyugdíjig, sőt egészen a halálig élhetsz úgy, hogy nem is kell szerbül beszélned. Egy közösség így hajlamosabb a bennfentességre. Azt gondolom, hogy ez nem egy jó módszer ennek a közösségnek a fenntartására, mert akkor az történik, ami ma is zajlik körülöttünk. A magyarok nem tanulnak meg szerbül, ezért frusztráltak lesznek, mert a munkaerőpiacon nem azonos helyről indulnak. Tulajdonképpen saját maguk alatt vágják a fát. Az visz minket előre, ha úgy beszélünk magunkról, a problémáinkról és a közösségünkről, hogy azt a többségi nemzet is megértse, vagy akár bármelyik külföldi olvasó. Ezért fontos az, hogy szerbül és angolul is elérhetőek legyenek a tartalmaim.

N. É.: Szakmai ártalom, hogy aki ilyen témákkal foglalkozik, negatív véleményekkel is találkozik.

GY. V.: Negatív hangokkal nem is igazán találkoztam. Mondjuk a vajdasági magyar politikumra jellemző, hogy azokról a kérdésekről, amelyekről nem akarnak beszélni, azokat nem is támadják, egyszerűen csak elhallgatják. Az, hogy ők nem mondanak rólam semmit, azzal azt jelzik, hogy nem akarnak rólam tudomást venni. Nyilván ez is egy vélemény, de majd dolgozom azon, hogy ne tudjanak megkerülni.

N. É.: Korábban már elmondtad, miért akartál tinédzserként újságíró lenni. Ma mit válaszolnál? Mi motivál téged jelenleg ezen a pályán?

GY. V.: Igazából azt hiszem, ugyanaz, mint akkor. Az, hogy leírjam, amit más nem mer, vagy nem akar. Mostanra érett meg bennem az a hang, amivel már el tudom mondani, mi a problémám azzal, ahogyan élünk.

Az a hetvenezer ember nem csak azért ment el, mert nem volt munkájuk, hanem azért is, mert olyan légkör teremtődött itt amiatt, hogy betiltottak vagy valamiképpen meggátoltak a magyar közösségek számára hasznos kezdeményezéseket, amiben már nem kívánnak tovább élni.

Mi vajdaságiak a '90-es évek óta folyton harcolunk valami ellen, és ez iszonyatosan fárasztó. Ezek megtörik az embert, elfárad, nincs kedve már tovább harcolni. Ahelyett, hogy az ember szépen élne a maga kis hét-köznapjait, nem gondolkodva azon, milyen társadalmi struktúrában él, mit fog holnap az asztalra tenni, elmehet-e nyaralni, vagy megengedheti-e magának ezt vagy azt, hogy hogyan fog a gyereke felnőni, milyen biztonságban, milyen anyagi háttérrel, ahelyett mindig csak harcol. Ezek mind olyan problémák, amelyek ha megfogalmazódnak, azt nem lehet egy embernek a szemére vetni. Önkritikát kellene gyakorolniuk a politikusoknak, át kellene gondolniuk, hogy azt, amit csinálnak, miért nem érzik magukénak az emberek.

Én azt gondolom, erről úgy érdemes beszélni, ha belemászunk és megértjük, mindez miért van így. Ha ehhez az kell, hogy ezt a műfajt műveljem, akkor ezt csinálom.

Egyébként régen számomra nem volt egyértelmű, hogy én akkor tényleg újságíró leszek. A *VajM*Ánál még kételkedtem abban, hogy kompetens vagyok a cikkírásban. A *Hét Nap*nál már sokkal könnyebben ment a

dolog. És ha én nem kezdek el kötözködni, amikor a Népszínház társulatának új vezetője lett, akkor nem is indul el az a lavina, amiben most is vagyok.

Itt az volt az ominózus esemény, hogy a 2014-es évadban kinevezett személy politikailag megfelelő volt, de a színház területén egy réteggözönséget szolgált volna ki, aminek Szabadkán már nem biztos, hogy helye lett volna. A kőszínházban csinált is egy előadást, ami véleményem szerint már tényleg értékelhetetlen volt. Én lehoztam a *Hét Nap* hasábjain,⁶ hogy az MNT-nek felül kellene bírálnia ezt a döntését. Ez indította el a VMSZ-szel szembeni kritikus hullámot, ami egyébként utána a *Második Nyilvánosság* Facebook-platformnak a létrejöttéhez vezetett.

Ha én nem kezdem el megkérdőjelezni azt, hogy a VMSZ meg az MNT helyes döntéseket hoz-e, akkor a mai napig boldogan élném a *Hét Napos* hétköznapijaimat művelődési rovatszerkesztőként, de úgy döntöttem, nem tudom már tovább csinálni. A magam fejében azért helyre kellett tennem, hogy ettől fogva már nem fogják megveregetni a vállamat, nem leszek tovább a *Hét Nap üdvöskéje*, amivel simogathattam egy darabig a szakmai önteltségemet a magam megalégedésére, de azt hiszem, ennél többre vagyok hivatott.

JEGYZETEK

¹ Bogdan Laban, Szabadka volt polgármesterének profilja a következő linken elérhető: Baza imovine političara. Bogdan Laban. *KRIK*. https://imovinapoliticara.krik.rs/display/display6/profil.php?disp_id=79 (2023. június 30.) [– a szerk.]

² Uložene milijarde, a Paličko jezero i dalje prljavo. *Centar za istraživačko novinarstvo Srbije*. 2021. szept. 24. <https://www.cins.rs/ulozene-milijarde-a-palicko-jezero-i-dalje-prljavo/> (2023. június 30.)

³ Tizenkét vajmagyar nábob. *Autonómia*. 2022. márc. 29. <https://hu.autonomija.info/tizenket-vajmagyar-nabob/> (2023. június 30.)

⁴ Hol az ingerküszöb? *Autonómia*. 2022. márc. 17. <https://hu.autonomija.info/hol-az-ingerkuszob/> (2023. június 30.)

⁵ Az együttműködés során írt harmadik cikk: Ezer sebből vérzik a levélszavazás. *Autonómia*. 2022. ápr. 14. <https://hu.autonomija.info/ezer-sebbol-verzik-a-levelszavazas/> (2023. június 30.)

⁶ Elidegenített játék. *Hét Nap*. 2014. nov. 19., 32.